

**ZĂLOGIRI DE SATE ÎN TIMPUL PRINCIPESEI
ANNA BORNEMISZA:
CANTACUZINII LA RECEA FĂGĂRĂȘEANĂ**

Antal LUKÁCS¹

**DES MISES EN GAGE DE VILLAGES AU TEMPS DE LA PRINCESSE
ANNA BORNEMISZA:
LA MAISON CANTACUZÈNE À RECEA DE FĂGĂRAȘ**

RÉSUMÉ

Les cinq documents inédits, datant des années 1676-1689, permettent de reconstituer les circonstances et les conditions dans lesquelles les familles Teleki et Cantacuzène sont entrés en possession de certaines parties du village de Recea au Pays de Făgăraș, à titre de gage, expliquant ainsi la séparation en deux communautés distinctes, qui portèrent les noms de Teleki-Recea et Vaida-Recea jusqu'en 1968.

Mots-clés: la Principauté de Transylvanie, Anna Bornemisza, la famille Teleki, la maison Cantacuzène, mise en gage, le village de Recea.

Zălogirile de sate – formă temporară și condiționată de stăpânire –, au fost folosite de principii Transilvaniei din secolul al XVII-lea pe scară largă, atât ca o posibilitate de acoperire a nevoii de numerar, în continuă creștere, cât și ca mijloc de recompensă a credincioasei slujbe a nobililor și slujbașilor princieri. În Țara Făgărașului, domeniu fiscal în care daniile perpetue erau oprite de lege, zălogirea a devenit principala formă de danie temporară, recuperabilă în condițiile statuate prin actul de zălogire.

Primii editori de documente făgărașene, Nicolae Densușianu și Ioan cavaler de Pușcariu, nu au avut acces la arhivele în care se păstrează acte de zălogire sau urbarii și conscripții, cum sunt Arhiva fiscală a Transilvaniei, Arhiva guberniului Transilvaniei ori protocoalele cancelariei princiere. Abia informațiile cuprinse în urbarii i-au permis lui David Prodan să facă primele aprecieri asupra dimensiunilor fenomenului în Țara Făgărașului, fără prea multe detalii, date fiind trăsăturile specifice ale acestor izvoare².

Pe baza documentelor păstrate și a informațiilor din urbarii, se poate constata creșterea constantă a numărului zălogirilor în prima jumătate a veacului al XVII-lea, mai exact până la începutul domniei lui Mihail Apafi I, fiind cunoscute de noi peste 50 de cazuri, pentru ca în vremea principelui amintit, dar mai ales de când toată Țara Făgărașului a fost „înscrisă”, adică zălogită, principesei Anna Bornemisza, să asistăm la o amplificare a fenomenului, cu peste 70 de zălogiri. Desigur, în multe cazuri este

¹ Prof. univ. dr. emerit, București; e-mail: antal_lukacs@yahoo.com.

² *Urbariile Țării Făgărașului*, vol. I, ed. David Prodan, București, Editura Academiei RSR, 1970, p. 12-13; vol. II, București, 1976, p. 7-8, 282-283.

vorba de preluarea unor zalogiri anterioare de la alți beneficiari ai aceluiași sate și părți din sate, iar unele documente privesc zalogiri de case, locuri de casă sau iobagi, dar chiar și așa aproape în toate satele făgărășene existau porțiuni cedate temporar unor beneficiari³.

În timpul principesei Anna Bornemisza întâlnim și o altă practică prin care zalogirile devin mai sigure pentru beneficiari și aproape că se confundă cu daniile perpetue. Aproape în toate actele emise de principesă se introduce o clauză care stipulează că zalogirea nu se poate răscumpăra pe timpul vieții beneficiarului, aceasta devenind posibilă doar în timpul urmașilor lor; de multe ori însă și aceștia reușesc să obțină reînnoirea contractului.

Uneori, practica zalogirilor se întâlnește cu un alt fenomen: preocuparea și acțiunile domnilor și boierilor munteni pentru dobândirea unui loc de refugiu peste munte în împrejurările, destul de frecvente, ale pericolelor reprezentate de luptele politice interne, de invaziile din afară, dar și de interesul principilor în adăpostirea unor pretendenți și susținători ai intereselor lor în Țara Românească⁴. Din acest punct de vedere, Țara Făgărașului, prin poziția geografică, dar și prin menținerea neîntreruptă a unor relații strânse cu Țara Românească, a reprezentat o atracție permanentă. Sunt bine cunoscute stăpânirile boierilor și domnilor munteni la Sâmbăta de Sus, Copăcel, Porumbacu, Cuciulata etc. Se știe, de asemenea, de prezența familiei Cantacuzinilor în satul Recea în secolul al XVIII-lea, dar actul prin care au obținut acest zalog și care să lumineze contextul și condițiile în care l-au dobândit era necunoscut până în prezent⁵. Totuși el există, și o copie a acestuia a fost regăsită de noi în manuscrisul nr. 989, „Liber regius Annae Bornemisza”, păstrat în colecția de manuscrise a Bibliotecii Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca. Înainte de a trece la analiza documentului, credem că este utilă și necesară prezentarea, fie și sumară, a istoriei satului Recea înainte de instalarea Cantacuzinilor.

Recea se numără printre satele vechi ale Țării Făgărașului, bucurându-se de prima atestare documentară în anul 1486, în două documente în care apare boierul Slav, asesor jurat al scaunului de judecată al țării⁶. Boierii satului, mai întâi în persoana lui Stanislav Alexandru, îi vom întâlni și în deceniile următoare printre boierii asessori, iar în 1566 aflăm întreaga genealogie a familiei care stăpânea părți de boieronat în satele Recea, Hârseni, Râușor și Bucium, prediul Luța și jumătate din munții Scărișoara și Pleșa⁷. La sfârșitul secolului al XVI-lea, unii membri ai familiei, mai precis Toma Boer și Ioan Boer, vor fi înnobiți și vor ocupa diferite slujbe pe lângă curtea

³ *Documente făgărășene. I. 1486-1630*, ed. Antal Lukács, București, Editura Scriptorium, 2004, Indice de materii, sub voce; *vol. II. 1631-1675*, Făgăraș, Editura Negru Vodă, 2022, Indice de materii, sub voce; *vol. III. 1676-1689*, Indice de materii, sub voce (sub tipar).

⁴ Ștefan Meteș, *Moșiile domnilor și boierilor din Țerile Române în Ardeal și Ungaria*, Arad, 1925, p. 63-88.

⁵ Susana Andea, *Din relațiile Transilvaniei cu Moldova și Țara Românească în sec. al XVII-lea*, Cluj-Napoca, 1997, p. 113-142, cu bibliografia mai veche.

⁶ Eudoxiu de Hurmuzaki, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, vol. XV/1, București, 1911, p. 124; *Documente făgărășene*, I, p. 1, doc. nr. 1.

⁷ A. Lukács, *Țara Făgărașului în Evul Mediu (secolele XIII-XVI)*, București, Editura Enciclopedică, 1999, p. 79-80; Idem, *Documente inedite despre familia Boer de Recea*, în „Arhiva Istorică a României”, serie nouă, nr. 1, 2004, p. 75-77.

princiară, bucurându-se de munificența acestora și achiziționând noi moșii în satele Sebeș, Săvăstreni, Berivoi, Copăcel, Cuciulata etc., iar Ștefan și Petru Boer vor ajunge chiar dieci la curțile domnilor munteni și moldoveni. Urbariile din 1637 și 1640 înregistrează stăpânirile familiilor Boer în Recea cu vecinii, pământurile, fânețele, munții și morile deținute⁸, ceea ce înseamnă că zălogirile acordate de principii se referă doar la părțile pe care le rupseseră pentru economia proprie.

Din secolul al XVIII-lea, satul Recea se desparte în două comunități distincte: Teleki-Recea, la apus de afluentul Oltului pe care se formase satul în evul mediu, și Vaida-Recea, la răsărit de acesta, indicând noii stăpâni care le primiseră în zalog⁹. Familia Teleki, prin cel mai important reprezentant al ei din timpul principelui Mihail Apafi I, Mihail Teleki, a obținut zălogiri importante în Țara Făgărașului, atât ca urmare a cumulării celor mai importante funcții, dar și datorită relațiilor de rudenie apropiate cu principesa Anna Bornemisza, încă înainte de anul 1674, așa cum rezultă din hotărârile Dietei din noiembrie 1674, prin care erau confirmate zălogirile făcute de principesă în beneficiul lui Mihail Teleki în satele: Oprea-Cârțișoara, Streza-Cârțișoara, Arpașu de Sus și Arpașu de Jos¹⁰. Apoi, în iulie 1684, principesa reînnoiește zălogirile pentru Mihail Teleki, soția sa Judith Ver și fiul lor Mihail Teleki junior, fără drept de răscumpărare pe timpul vieții lor, părțile de sate din Arpașu de Jos pentru 6.000 de florini, din satele Oprea și Streza-Cârțișoara, și Arpașu de Sus pentru suma de 12.000 de florini¹¹.

Actul de zalogire pentru Recea lipsește din protocolul principesei, dar am găsit totuși un rezumat substanțial al documentului de confirmare a tranzacției, emis de principele Mihail Apafi I în mai 1689, din care rezultă că și acest act al Annei Bornemisza fusese emis tot în 1684. Rezumatul precizează de asemenea că porțiunea de sat fusese deținută de nobilul Ioan Petki de Crihalma, pentru suma de 3.000 de florini, suma cu care este zălogită acum lui Mihail Teleki. Toate aceste documente au fost depuse de contele Iosif Teleki, fiul lui Mihail Teleki, în forul producțional fiscal din 1702¹².

Cealaltă parte a satului Recea, numită Vaida-Recea din secolul al XVIII-lea, a cunoscut același proces de zalogiri succesive, documentele descoperite de noi permițând să urmărim evoluția acestora încă din prima jumătate a secolului al XVII-lea.

Astfel, încă în anul 1630 principesa Catharina de Brandenburg, văduva ilustrului principe Gabriel Bethlen, zălogea o parte a satului Recea lui Ioan Kemény, camerier princiar, viitorul principe al Transilvaniei, și lui Francisc Kun, magistrul bucătăriei princiare, pentru suma de 3.000 de florini, precizând ca cei doi să împartă partea de sat în mod egal¹³. În anul 1637, Francisc Kun, făcându-și testamentul, lasă partea

⁸ *Urbariile Țării Făgărașului*, vol. I, p. 521-522, 764-765.

⁹ Coriolan Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. II, O-Z, [București, 1968], p. 73 și 223.

¹⁰ *Monumenta Comitialia Regni Transylvaniae*, vol. XV, p. 467. Vezi și Benkő József, *Transilvania specialis*, vol. I, Bukarest, Editura Kriterion, f.a., p. 590-591.

¹¹ *Liber regius Annae Bornemisza*, Biblioteca Academiei Române-Filiala Cluj-Napoca, Colecția de manuscrise, mss. nr. 989, f. 20-22, 22-25.

¹² Magyar Nemzeti Levéltár, *Gubernium Transylvanicum, Cista Diplomatica*, F. 140, Liber Fiscalitatum de anno 1702, K. 2, Dominium Fagaras, p. 1-2.

¹³ *Documente făgărășene*, I, p. 275-276.

sa din Recea soției și fiicelor lui, numindu-l tutore al acestora pe Ioan Kemény¹⁴. În același an, 1637, urbariul Țării Făgărașului consemnează în satul Recea că Ioan Kemény deține 57 de case de iobagi și patru case pustii, în care s-au așezat acum niște jeleri veniți din Țara Românească, iar Francisc Kun are 57 case de iobagi și trei case pustii, în care sunt trei jeleri din Țara Românească. Informația este preluată și în urbariul din 1640¹⁵.

Peste trei decenii și jumătate, după dispariția actorilor de mai sus, principesa Anna Bornemisza zălogește nobilei doamne Caterina Toroczky, văduva lui Toma Nagy de Borșa, partea de sat din Recea care în mod obișnuit se numea „partea lui Ioan Kemény”, și care fusese deținută înainte de nobilul Ioan Petki din Crihalma, pentru suma de 3.600 de florini¹⁶. Prima informație cunoscută până în prezent despre înstăpânirea Cantacuzinilor în Recea provenea din anul 1712, fără să avem niciun detaliu despre data și împrejurările obținerii zalogului, actul de zalogire fiind necunoscut¹⁷. Dar el există totuși în același protocol manuscris al principesei Anna Bornemisza, emis în data de 21 martie 1681 din curia princiară de la Comăna de Jos¹⁸.

Aflăm astfel că principesa zălogea fraților Constantin, Mihail, Matei și Iordache, precum și soțiilor lor Safta, Marga, Bălașa și Maria, porțiunea de sat pe care înainte vreme o ținuseră răposații Toma Nagy și soția acestuia, Caterina Toroczky, deci cea numită „a lui Ioan Kemeny”, răscumpărată acum de frații Cantacuzini de la urmașii acestora pentru suma de 3.600 florini. Documentul precizează de asemenea că tranzacția a fost cerută și mijlocită de domnitorul Șerban Cantacuzino, bun vecin, și care a făcut slujbe credincioase principelui, care s-a adresat în repetate rânduri prin scrisorile sale atât principelui, cât și principesei. Apreciind și slujbele fraților domnului, principesa include și clauza renunțării la dreptul de răscumpărare, dar numai pentru primii doi frați, pentru ceilalți doi și soțiile lor ca și urmașii acestora rezervându-și exercitarea acestui drept.

Clauza explică și cum a putut să rămână Recea în stăpânirea familiei Cantacuzino și în secolul al XVIII-lea. După cum este cunoscut, principesa a murit în 1688, iar principele în 1690, pe când stolnicul Cantacuzino și fiul său Ștefan, ajuns și domnitor al Țării Românești (1714-1716), au trăit până în 1716, când nici măcar Mihail Apafi al II-lea nu mai era principe și nu se punea posibilitatea răscumpărării zalogului. După executarea stolnicului Cantacuzino și a lui Ștefan, satul a revenit văduvei domnului, doamna Păuna, și celor doi fii, Radu și Constantin, astfel explicându-se denumirea părții satului Recea: Vaida-Recea.

¹⁴ *Ibidem*, II, p. 47-48.

¹⁵ *Urbariile Țării Făgărașului*, vol. I, p. 521-522, 764-765.

¹⁶ *Documente făgărășene*, vol. III, doc. nr. 1 (lucrare aflată sub tipar).

¹⁷ Vezi nota 4.

¹⁸ *Liber regius Annae Bornemisza*, f. 7r-8v.

DOCUMENTE

1. 1676 februarie 10 – Sighișoara

Principesa Anna Bornemisza zálogeşte Caterinei Thorocz kay, văduva lui Toma Nagy de Borşa, o porţiune în satul Recea pentru 3.600 de florini. Partea de sus, şase rânduri pătate, ilizibile: Arhivele Naţionale Maghiare, Arhiva Fiscului Transilvaniei, dulapul VI, fasc. 458, lit. A.

Nos Anna Bornemisza dei gratia principissa Transilvaniae, partium regni Hungariae domina, et Sicularum comitissa etc.

Adgyuk tuttara mindeneknek az kiknek illik, ez mi levelünknek rendiben, hogy mi természeti kegyelmesegünkben viseltetvén, megh gondolvan ez mellet néhai Tekentetes Nemzetes Borsai Nagy Tamás uramnakis, mint Fejedelem uramhoz eo kegyelmehez, mint mi hozzánk holtig s (...) aszonnak (...) intercessiojat (...) becsuletet ur (...) Fejervarmegyeben (...) varosunkban Kemény János részének nevezett (...) mellyet eddigh birt Királyhalmi Petki János uram, három ezer magyar forint inscriptioban, és zálogositásban, és mi engedelmünkben kiváltott, minden hozzátartozó jóvaival, úgy mint mivel és miveletlen szántóföldivel, mezeivel, reteivel, szénatermő és legelő helyeivel, sikmezeivel, erdeivel, bérkeivel, hegyeivel, havasaival, völgyeivel, szőlőivel, és szőlőhegyeivel, ismet vizeivel, halastavaival, folyó és halászó vizeivel, és vizeknek folyamatival, malmaival, és azoknak helyeivel, egy szóval penighlen mindennemű hozzájok tartozó, akárminemű nevel nevezendő haszonvevő helyeivel mellyek igazán és eleitől fogván azokhoz való voltanak és az ő régi határookban vannak, meghemlitet Torocz kai Kata aszszoninnak életéigh kiválthatatlanul, kétt ágon levő s leendő maradékinak penigh, és legatariusinak az fellyeb meghirt három ezer magyar forint summat, hat száz magyar forintokkal megh öregbitvén és egyben kötvén, io folyó és el kelhető három ezer hatszáz magyar forint egész summában kiváltható képpen attuk, irtuk és zállagosítottuk, bisztattyuk és bátorságossá teszszük, hogy ha idő jártában mi, vagy kétt ágon levő maradékink következendőink, Fogaras várának és földinek urai, vagy aszszonyai, avagy az kiket az dologh illetve vagy illethetné, ki akarnók, vagy akarnák váltani, megh nevezett Torocz kai Kata Aszszonytól életéig, semmi képpen ne, kétt ágon levő s leendő maradékital penigh, és legatariusital, nem külömben hanem letévén és meghfizetvén elsőben, jó folyó és elkelhető pénz, az meghirt három ezer hatszáz magyar forint summatt, vehessük és válthassuk, vehessék és válthassák vissza.

Melynek változhatatlannul (...) bisztattyuk (...) köttyük és kötelezzük (...) maradván, ez mi peczetés és subscriptiotis levelünk által.

Datum in civitate nostra Segesvar, die decima mensis Februarii, anno millesimo sexcentesimo septuagesimo sexto.

Traducerea:

Noi Anna Bornemisza, principesa Transilvaniei, stăpâna părţilor Ungariei şi comitissă a secuilor etc.

Dăm de ştire tuturor căroră se cuvine prin rânduiala acestei scrisori a noastre, că noi, purtaţi de obișnuita milostivenie, luând aminte apoi la credința răposatului de

neam mare domn Toma Nagy de Borșa, atât față de Domnul Nostru Principele, cât și față de noi până la moartea sa, (...) doamnei (...) mijlocirea (...) cinstului domn (...) în comitatul Alba (...) în orașul nostru (...) numit locul lui Ioan Kemeny, pe care a ținut-o până acum domnul Petki Ioan din Crihalma ca zălog pentru trei mii de florini ungurești, și răscumpărată cu voia noastră, am înscris și zălogit cu toate bunurile aparținătoare, adică pământuri de arătură cultivate și necultivate, câmpurile, pajiștile, fânețele și locurile de cosit, câmpurile de hotar, pădurile, dealurile, munții, munții înzăpeziți, văile, viile și locurile de vie, apele, heleșteiele, apele curgătoare și toate cursurile de apă, într-un cuvânt, cu toate locurile oricum s-ar numi, aducătoare de folos, aparținătoare de aceasta cu adevărat și de la începuturi și care sunt în vechile sale hotare, amintitei doamne Torockay Kata, fără drept de răscumpărare pe timpul vieții ei, iar de la urmașii și legatarii de ambele ramuri care vor urma, cu drept de răscumpărare pentru suma de trei mii de florini ungurești, adăugându-se și punând la un loc încă șase sute de florini ungurești, în monede bune și uzuale, am dat, am scris și am zălogit, asigurând și încredințând că dacă în cursul trecerii timpului, noi sau urmașii noștri de ambe[le] ramuri, sau stăpânii sau stăpânele cetății și Țării Făgărașului care vor urma, sau cei pe care îi privește sau ar putea să-i privească, am vrea sau ar vrea să răscumpărăm sau să răscumpere de la numita doamnă Torockay Kata pe timpul vieții ei, sub nicio formă, iar de la urmașii de ambele ramuri și legatarii ei, să nu putem și să nu poată răscumpăra altfel decât să depună și să plătească cei trei mii și șase sute de florini ungurești în monede bune și uzuale.

Acestea nestrămutat (...) încredințăm (...) legăm și obligăm (...) să rămână, cu această scrisoare a noastră cu pecetea și semnătura noastră.

Dat în orașul nostru Sighișoara, în ziua a zecea a lunii februarie, anul domnului 1676.

2. 1681 martie 21 – Comăna de Jos

Principesa Anna Bornemisza zălogește fraților Constantin, Mihail, Matei și Iordache Cantacuzino, și soțiilor lor Safta, Marga, Bălașa și Maria, la intervenția domnului Șerban Cantacuzino, o porțiune din satul Recea, răscumpărată de aceștia de la urmașii lui Borsai Nagy Tamas și a soției sale Clara Torockai, pentru suma de 3.600 de florini ungurești.

Copie: **BAR Cluj-Napoca, Liber regius Annae Bornemisza, mss. nr. 989, f. 7r-8v.**

Nos Anna Bornemisza, dei gratia principissa Transilvaniae, partium regni Hungariae domina et Sicularum comitissa etc.

Adgyuk emlekezetire mindeneknek az kiknek illik ezen levelünk rendiben, hogy miolta Istennek kegyelméből ezen meltosagos hivatalban helyezettünk, mindenkor első gondunk az volt, hogy ennek az szegeny hazanak külső es belső bekessege meg ne sertedgyek, hanem az szentül meg öriztessek, es oltalmaztassek. Melyre hiveinketis szolgalttjoknak melto jutalmok meg adasaval nem kevesse ösztönöztük, hogy azzal az köz bekessegenek meszszebbre valo terjesztesire inkab inkab fel inditassanak, de mi boldog emlekezetü praedecessorinknak dicseretes jo peldajokat követven, azt nemcsak orszagunkban lako hiveinken követtük el, hanem az szomszed

keresztény országunkbanis nem kevesebre osztattuk ki ezen kegyelmesegünket hogy birodalmunkon kívül is legyenek olljan igaz hiveink es eoralloink, hogy mind meltosagos hazunknak, mind hazanknak bekesege meg tartasaban szorgalamatoskodgyanak.

Mind ezekre nezve, mind meltosagos Havasalföldi Vajda Canthacuzenus Sorban urnak eö kegyelmenek (az kinek meltosaganak kezdetitöl fogva birodalmunkhoz es hozzank valo szomszedcsagos jo akarattiat meg tapasztaltuk, remelvén ezutannis eö kegyelmenek bövebb mertekben valo alkalmaztatásat) ugy uram eö kegyelme, ugymint az meltosagos Erdellyi fejedelem előtt az mint mi előttünk egy nehany izbeli levelei által, atjafiai mellett teött intercessiojara, mind penig meg hit becsületes belső hiveinknek ez irant valo alazatos teörekedesere es tekintetes nemzetes Canthacuzenus Constantin, Mihaly, Matthe es Jordaki uraimeknek eö kegyelmeknekis az felljebb említett Havasalföldi Vajda eö kegyelme mellett mind uramhoz meg mutatott hüseges szolgaltattjokra kegyelmesen tekintven, el hitettven aztis magunkkal, hogy ennekutanna nem csak ugj mint eddig, seöt valahol az szükseg kivanja, tapasztalhatóbb keppen gjakorolljak igaz hüsegeket meltosagos hazunkhoz, annakokaert egeszben es epen Fejer varmegyeben Fagarasfölden azt az Recsen levö egesz resz jóságot, mellyett ennek elötte nehai tekintetes nemzetes Borsai Nagy Thamas uram es felesége nehai nemztes Toroczka Clara asszony eletekig kegyelmesegünkböl kivalthatatlanul birtanak, ket agon levö maradekjinknak pedig zalogkeppen három ezer hat szaz magyar forint summaban conferaltuk volt, melyhez kepest kegyelmes engedel-münkböl fellyeb megirt Canthacuzenus Cosztantin, Mihaly, Matthe es Jordaki uraimek, az említett nehai Nagj Thamas uram maradekiknak az meg irt inscriptionalis summat egeszben es eppen leteven, töllök ki is válták, minden hasznaival es hozza tartozo eöröksegeivel, ugymint mivelten es miveletlen szántoföldeivel, reteivel, legelő helyyeivel, mezeivel, erdeivel, berkeivel, hegjeivel, havasival (ki kötvén az varhoz valo havasokat, halaszo vizeket es erdöket, azokat eö kegyelmenek ne haborgassak, mivel meg nem engedhettyük), völgyeivel, szölöivel es szölöhegyeivel, ismet vizeivel, folyovizeivel, halastoival, halaszo vizeivel, es vizeknek folyamataival, malmaival, azoknak helyyeivel, egy szoival penig minden hasznaival es hozza tartozo akarmivel nevezendö haszonnevö helyyeivel, mellyek most igazán es eleitöl fogva oda valok voltanak es az eö regi hatarokhoz tartoztanak, meg említett Canthacuzenus Constantin, es Mihaly urameknak eletekig kivalthatatlanul, Canthacuzenus Matthe es Jordaki urameknak penig, azonban feleségeknak Szaphta, Marga, Balasa es Maria asszonyoknak es két agon levö maradekjoknak, legatariusoknak az megirt három ezer es hat szaz jo es el kelhető penz magyar forint summaig es az rajta eppittendö munkanak igaz becsü szerint valo arranak le tetiben, attuk, ajandekoztuk es zalogositattuk, biztatvan es batorsagossa teven ö kegyelmeket mi es az mi maradekink es következendöink, hogy az megnevezett Canthacuzenus Constantin, Mihaly uramektöl, meg elnek semmi keppen el nem vesszük es ki nem váltjuk, eö kegyelmek holtok utan peniglen Canthacuzenus Matthe es Jordaki uraimektöl es feleségektöl Szaphta, Marga, Balasa es Maria asszonyoktól s ö kegyelmek ket agon levö maradekjoktól es legatariusoktól, hogy ha mi vagy maradekunk es következendöink, vagy masok kiket illette, ki váltani es vissza venni akarnok, vagj akarnak, nem különben hanem le teven elsöben egeszben es el kelhető penzül az három ezer s hat szaz megirt magyar fo-

rintokat, es az rajta epítendő munkaknak igaz becsü szerent valo arrat vehessük es valthassuk, avagy vehessek es valthassak vissza.

Melynek erös es változhatatlanul valo meg allasara mi magunkat, mind az mi ket agon levö maradekinkat es következöinket kötelezzük es kötelesse tetteknek lenni akarjuk, ugy mindazon altal, hogy mind uramhoz eö kegyelmehez es hozzánk mind penig birodalmunkhoz igaz hüseggel legyenek be szököt s ez utan be szökö szolgainknak es jobbaginknak ki adasaban is munkalkodgjanak, es tarcsak eö kegyelmek magokat az Fagarasföldi regi rendtartashoz, es törvényekhez. Az minthogy adgyuk, es ajandekozzuk, zalogosittjuk ismet biztatyuk, batorsagossa tesszük, köttyük es kötelezzük irasaval es pecsetünkkel meg erősítettett levelünk erejevel.

Datum in curia nostra Comana, die vigesima prima mensis Marty, anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo primo.

Anna Bornemisza
manu propria

Traducerea:

Noi Anna Bornemisza, din mila domnului principesa Transilvaniei, stăpâna părților regatului Ungariei și comitissă a secuilor etc.

Dăm spre amintire tuturor căroră se cuvine prin rânduiala acestei scrisori a noastre că de când am fost așezați în această înaltă dregătorie prima noastră grijă a fost mereu ca liniștea interioară și exterioară a acestei biete patrii a noastră să nu fie vătămată, ci să fie păstrată și apărată cu sfințenie. Am îndemnat la aceasta și pe credincioșii noștri prin dăruirea răsplății cuvenite pentru slujba lor, pentru ca prin aceea să fie mai mult îndemnați la creșterea bunăstării obștești, iar noi, urmând pilda cinstită a înaintașilor noștri de fericită amintire, n-am făcut aceasta doar pentru credincioșii locuitori în țara noastră, dar am lătit nu mai puțin și în țările noastre creștine vecine această milostenie a noastră pentru ca să fie și în afara stăpânirii noastre astfel de credincioși și apăraători care să se străduiască pentru păstrarea liniștii măritei case și patrii ale noastre.

Luând aminte la toate acestea și la mijlocirea, făcută în mai multe rânduri prin scrisori, atât în fața măriei sale, principele Transilvaniei, ca și a noastră, pentru rudele sale de către măritul voievod al Țării Românești, domnul Constantin Șerban (a cărui bunăvoință de vecin față de țară și față de noi am observat-o încă de la începutul înaltei sale slujbe, sperând și pe viitor arătarea ei încă mai mare din partea măriei sale), ca și la supusele strădăni făcute de drept credincioșii noștri din țară, privind cu milostenie și la slujbele credincioase făcute atât amintitului mărit domn al Țării Românești, cât și domnului nostru de către măriții și de neam nobil domni Cantacuzino Constantin, Mihai, Matei și Iordache, fiind încredințați că și în viitor vor arăta dreapta lor credință față de casa noastră în măsură încă mai mare după cum va fi nevoie, drept aceea am dat, am dăruit și am zălogit partea întregă de moșie din satul Recea, aflător în comitatul Alba în Țara Făgărașului, pe care au ținut-o din milostenia noastră răposatul mărit și de neam nobil domn Borsai Nagy Tamas și răposata nobilă doamnă Toroczkai Clara, soția sa, fără drept de răscumpărare pe timpul vieții lor, iar urmașilor de ambe sexe le-am dat ca zălog pentru 3.600 de florini ungurești, iar apoi, cu milostiva noastră îngăduință, sus-scrișii Cantacuzino Constantin, Mihai, Matei și Iordache au răscumpărat de la urmașii numelui Nagy Tamas prin depunerea sumei

întregi de inscripție, cu toate moștenirile aparținând de ea, și anume pământurile arabile, cultivate și necultivate, pajiștile, locurile de păscut, câmpurile, pădurile, crângurile, munții, munții înzăpeziți (cu excepția munților înzăpeziți, a apelor de pescuit și a pădurilor care țin de cetate pe care nu putem să lăsăm să fie tulburate de domniile lor), văile, viile și dealurile cu vii, cu apele, apele curgătoare, lacurile de pescuit, apele de pescuit, cursurile de apă, morile și locurile de moară, într-un cuvânt cu toate foloasele și toate locurile aducătoare de folos oricum s-ar numi, și care îi aparțin acum și de la început și țin de ea în vechile ei hotare, le-am dat amintișilor Cantacuzino Constantin și Mihai fără drept de răscumpărare pe timpul vieții lor, iar pentru domniile Matei și Iordache, ca și soțiilor lor Safta, Marga, Bălașa și Maria și urmașilor de ambe sexe și legatarilor lor le-am dat, dăruit și zălogit pentru suma amintită de 3.600 de florini ungurești de monede bune și uzuale și cu depunerea prețului, făcut cu dreaptă apreciere, a clădirilor care urmează să fie făcute, încredințând și asigurând pe domniile lor noi și urmașii noștri că nu vom lua înapoi și nu vom răscumpăra sub niciun chip de la numiții domni Constantin și Mihai pe timpul vieții lor, iar după moartea domniilor lor, de la domniile Cantacuzino Matei și Iordache și de la soțiile Safta, Marga, Bălașa și Maria, și urmașii de ambe sexe și legatari, dacă noi sau urmașii și succesorii noștri sau alții pe care i-ar privi, am vrea să răscumpărăm sau să luăm înapoi, sau să răscumpere și să ia înapoi, să nu putem lua sau răscumpăra sau să ia și să răscumpere altfel decât depunând mai întâi în întregime și în bani buni suma de 3.600 de florini ungurești și prețul corect făcut al clădirilor care se vor face pe ea.

Iar pentru menținerea puternică și de neschimbat a acestora, ne obligăm pe noi înșine și pe urmașii noștri de ambe sexe și pe succesori și vrem să fie făcuți obligați, dar în așa fel ca să fie cu aceeași credință față de măriile noastre, față de noi și față de țară, să ajute la predarea slugilor și iobagilor noștri fugiți și care vor fugi acolo, să se țină de vechile rânduieli și legi ale Țării Făgărașului. Și dăm, dăruim și zălogim, asigurăm și încredințăm din nou, legăm și obligăm prin puterea scrisorii noastre întărită cu semnătura și pecetea noastră.

Dată în curia noastră din Comăna, în ziua 21 a lunii martie, anul domnului o mie șase sute optzeci și unu.

Anna Bornemisza
manu propria

3. 1683 martie 1 – Făgăraș

Principesa Anna Bornemisza zălogește satul Arpașu de Jos consilierului intim al principelui, Mihail Teleki, pentru 1.000 de galbeni.

Copie: **BAR Cluj-Napoca, Liber regius Annae Bornemisza, mss. 989, f. 12-13 v.**

Nos Anna Bornemisza, dei gratia principissa Transilvaniae, partium regni Hungariae domina, et Sicularum comitissa etc.

Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis.

Hogy miis az elebbi boldogemlekezetü keresztyén fejedelem aszonyoknak kiknek Fagaras varan es esgez Fagaras földenek tartomanyan törvényes birodalma s

urasaga volt diczeretes peldajokban gyönyörködven hasonló emlekezetes dolgok vi-selesevel kíványuk méltóságos szivünket terjeszteni, meg tekintven azert tekintetes Szeki Teleki Mihály méltóságos fejedelem edes uram eö kegyelme belső tanacznak, Thorda es Maramaros varmegyek fő ispányának, ugyan Kövári es Huszti fő kapitany-unknak, az egész Erdelyi hadak fő generalisanak es az Fiscalis dezszak fő arendatoran-ak, kedves bátyánk uramnak mind vér mind penig kötelessége szerent méltóságos fejedelem edes uram eö kegyelme fejedelmi terhes gongyaiban s egyebirantis akar mely tekintetbeli dolgainkban, hozzánk megh mutatot s gyakorlott feyghetetlen töké-lltetességét es ennekutannais az eö kegyelme minden homály nélkül tündöklö hüsege- ben meg nyugot elmével leven.

Annakokaert Fejervarmegyeben Fagarasfölden, ugyan Fagaras várához tarto-zó Alsó Arpas nevü egész falunkat, mellyet ennekelőtte néhai Szilvási Balint hivünk különb külömbféle szolgalttyaert méltóságos fejedelem edes uram eö kegyelme te-czesébül erdemelvén eleteigh birt es ezer vert arany summaban maradekinak hagyot, kiktül kegyelmes teczesünkbul s engedelmünkbul fen emlitet Teleky Mihály uram ezer igaz ligaban vert aranyokon ki váltot, minden néven nevezendö külsö belső ha-szon vehető helyeivel es igaz hataraival s jövedelmevel együt, megh irt Teleky Mi-haly uramnak eö kegyelmenek es eö kegyelme házasságának tekintetes Ver Judith aszonymnak eletekig, melyet isten kegyelmesen terjeszen, kivalthatatlanul az eö ke-gyelme megh irt Teleki Mihaly uramtul szarmazot es Isten kegyelmebul szarmazando ket agon való maradekjoknak penig es legatariusoknak megh irt Teleki Mihaly kedves bátyánk ur eö kegyelmenek szabados dispositioja szerent az fen emlitet ezer jo liga-ban vert aranyokban, azonkivül az ott való udvarház épületiert hitelesen le tevendö s ez után ot epitendö épületeknek becsü szerent megh fizetendö summaban adtuk es za-logositottotukis az felyeb megirt mod szerent es summaban.

Batorsagossa es bizonyossais teven eö kegyelmet arrul, hogy megirt Teleki Mihály uramtul es eö kegyelme szerelmes hazas tarsatul azon megirt Arpas nevü falut eletekig sem magunk sem fiscus vagy Fagaras varanak es tartomanyanak következen-dö ura s aszonya vagy masokis az kiket rend szerent az valami modon azon falunak kivaltasa illethetne, semmi kepen ki nem váltyuk, ki nem váltyak, söt el nem veszük s el nem veszik, az eö kegyelmek ugyan Teleki Mihály uramtul szarmazot mind két agon valo maradekitol es legatariusitol penigh megirt Teleki Mihaly uram eö kegyel-me szabados dispositioja fen maradvan, nem különben hanem le teven es megh fizet-ven elsöbben az fen megirt ezer vert aranyokat jo ligaban es az ot valo udvarház epü-letiert arrul valo hiteles testimonialis szerent le tejendö söt ezutanis ott epitendö epü-leteknek beczü szerent valo arra le tetele utan veszük el akarkikis.

Melynek szentül való meg allasara mind magunkat igerjük, mind penig ma-sokat az kiket illet, mind azokra kötelezünk ezen magunk méltóságos peczetünk alat költ levelünk erejevel.

Datum in arce nostra Fagaras, die 1. mensis Marty, anno 1683.
A.B.

Traducerea:

Noi, admirând pilda demnă de laudă a doamnelor principese creștine de fe-ricită amintire care au ținut și au stăpânit în chip legal cetatea Făgărașului și întreaga Țară a Făgărașului, dorim și noi, făcând asemenea lucruri demne de amintire, să fa-

cem să crească și sufletul nostru. Drept aceea, luând aminte la ireproșabila desăvârșire arătată și săvârșită față de noi în apăsătoarele griji ale principatului ale iubitului și măritului nostru domn principe, precum și în alte feluri de treburi ale noastre de orice fel, ale măritului Szeki Teleki Mihaly, consilierul intim al măritului principe, domnul nostru, comite suprem al comitatelor Turda și Maramureș, căpitanul suprem de Chioar și Hust, general suprem al tuturor trupelor Transilvaniei, și arendatorul suprem al dijmelor fiscale, ale iubitului domn văr al nostru, făcute atât datorită rudeniei, cât și după datoria sa, și fiind cu sufletul liniștit că și de aici înainte credința va străluci fără umbră față de măria sa.

Drept aceea, am dat și am zălogit întregul nostru sat numit Arpașu de Jos, aflat în comitatul Alba, în Țara Făgărașului și aparținând de cetatea Făgărașului, care înainte vreme a fost ținut de răposatul nostru credincios Szilvasi Balint, din milostenia măritului nostru principe, pentru diferite slujbe ale sale, pe timpul vieții sale, pentru suma de o mie de monede de aur, pe care l-a lăsat urmașilor săi, de la care a fost răscumpărat, din milostiva voie și îngăduință a noastră, de sus-numitul domn Teleky Mihaly cu o mie de monede de aur bătute din aliaj bun, împreună cu toate locurile aducătoare de folos, din exterior și interior, cu orice nume s-ar numi, și cu dreptele sale hotare și cu cuvenitele sale venituri, sus-numitului domn Teleki Mihaly și soției domniei sale, doamnei Ver Judith, pe timpul vieții, pe care Domnul Dumnezeu să o lungească, fără drept de răscumpărare, iar urmașilor și legatarilor de ambe sexe, coborâtori din sus-scrisul Teleki Mihaly și, din mila domnului, care se vor naște, după dispoziția de scutire a iubitului nostru văr, Teleki Mihaly, în suma sus-amintită de o mie de monede de aur de bun aliaj, și pe deasupra suma de plătit a construcțiilor curiei de acolo și ale celor care se vor face, prețuite în mod corect, și plătită după modul cum s-a spus mai sus.

Încredințăm și asigurăm pe domnia sa că de la sus-scrisul domn Teleki Mihaly și de la iubita sa soție, sus-zisul sat Arpaș pe timpul vieții lor, nici noi, nici fiscul sau stăpânii și stăpânele cetății Făgărașului și Țării Făgărașului care vor veni, nici alții pe care răscumpărarea satului i-ar privi după lege în vreun fel, în niciun chip nu răscumpărăm și nu răscumpără și nici nu-l vom lua și nu-l vor lua, iar de la domnii urmași de ambe sexe, coborâtori din domnul Teleki Mihaly, și de la legatari, stând dispoziția de scutire a domnului Teleki Mihaly, nu altfel decât depunând și plătind mai înainte cele o mie de monede de aur de bun aliaj și prețul construcțiilor curiei de acolo și ale construcțiilor care se vor face, prețuite cu o scrisoare de mărturie autentică, vor putea lua și alții.

Pentru sfânta menținere a acestora ne angajăm atât noi, cât și pe alții pe care-i privește și ne obligăm la toate acestea prin puterea scrisorii noastre dată sub pecetea domniei noastre.

Datum in arce Fagaras, die 1. mensis Marty, anno 1683.

4. 1684 iulie 3 – Alba Iulia

Principesa Anna Bornemisza zălogește satele Oprea Cârțișoara, Streza Cârțișoara și Arpașu de Sus lui Teleki Mihail, consilierul intim al principelui Mihail Apafi, pentru suma de 12.000 de florin ungurești.

Copie: **BAR Cluj-Napoca, Liber regius Annae Bornemisza, mss. nr. 989, f. 22v-25r.**

Nos Anna Bornemisza, dei gratia principissa Transilvaniae, partium regni Hungariae domina et Siculorum comitissa etc.

Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis.

Hogy miis eleitől fogvann látott s hallott dicseretes emlékezetekből vöttük, edes uram eő kegyelme meltosagos fejedelmi tisztinek Isten kegyelméből eddig boldogult idejebenn penig csalhatatlanul tapasztaltuk, hogy az birodalmoknak edgyik kiváltképpen való czimere az dolgokat igaz merséklő serpenyő legyen: mellyel kinek kinek méltó erdemeket szokták az méltóságban helyeztettek szemlélni s számban venni, hogy az joknak kedves az ellenkezőknek penig kedvetlen jutalommal fizessenek; erre nézve édes uram ö kegyelme méltóságos fejedelmi tisztinek, Istennek ingyen való jóvoltából ez szegény haza törvénye szerint lött kezdetitül fogva, mys fejedelem asszonyi méltóságunk szerint az említett birodalmok czimerének ez hazában való tündöklésénis fáradhatatlanul nagy gondal es hűséges serénységgel vigyáztunk, gyümölcsinek penig illendő mertekbeli osztogatásában edes uram eő kegyelme méltóságos hivatallyát, belső es külső el válhatatlan szövetségünk tartasa szerint nagy készséggel segítettük, ugy hogy ez aránti hivalkodóknak ne okoztathatunk. Fejedelem asszonyi méltóságos hivatalunk szerint, azon es ahoz tartozó minden emlekezetes dolgok terjesztésében ezutannis Isten kegyelmébül fegyhetetlenül munkalkodni készek lévén.

Ehez képest tekintetes Szeki Teleki Mihály uram *titulus etc.* kedves bátyánk uram eő kegyelme mind ez szegény országnak boldog es boldogtalan állapottyában, mind penig említett edes uram eő kegyelme magunk sorsával, minden szent tekintetekkel egyben köttetett szövetségünk szerint, minden vidám minden szomorú állapotunkban, kivált pedig Isten itiletiből az elmúlt három esztendőkbéli, ez hazán kívül viselt szoross táborozásokbann, minden panasz es nehézség nélkül faradhatatlanul viselt nyughatatlansagit, es az dolgok mivolta s az idők kívánsága szerint tapasztaltatott hasznos szolgálattyt, fenn említett ez hazabeli dolgokat, mérséklő serpenyőjében kiváltképpen való modon tündökleni tapasztalván, és hogy eő kegyelme ezutánis tellyes életében ez szegény országhoz, édes uramhoz eő kegyelméhez, söt hozzánk es szerelmes fiunkhozis eddig tapasztaltatott tökéletes hűségít fegyhetetlenül gyakorollya, szentül el hívén; említett édes uram eő kegyelme edgyező értelmébül bizonyos jutalommal teczett eő kegyelme említett erdemét emlékezetessé tenünk.

Annakokáért, Fejérvármegyében, Fogaras földén, Fogaras várához tartozó Opra, Sztreza Kerczesora, Felső Arpás nevü három faluinkat, minden nével nevezendő belső es külső haszon vehető helyeivel s jövedelmivel, valamellyek eleitül fogva hozzájuk tartoztanak, vagy rend szerint tartoznának, az ö igaz hatariban, mellyeket már alkalmas időtül fogván kegyelmességünkéből tiz ezer forint summában békessegessen bir is eő kegyelme, az megirt nevezetes tekintetekre nézve magának eő kegyelmének meg irt tekintetes Szeki Teleki Mihály kedves bátyánk urnak, eő kegyelme kedves házas társának, nemzetes Vér Judith asszonynak, és az eő kegyelmek nagyobbik szerelmes fioknak Iffju Teleki Mihálynak életekig kiválthatatlanul, az eő kegyelmek életben levő es Isten jóvoltából meg említett kedves bátyánk uramtul eő

kegyelmétül ezutánis származandó s terjedendő fiu ág, az fiu ág pedig el mulván vagy fogyván, életben levő ezutánis megirt bátyánk uramtul származandó s terjedendő leány ág maradékjoknak, legatariussoknak, fenn hagyván megirt kedves bátyánk uram eö kegyelme azon három falunk iránt való szabados rendelését, az fellyebb említett tiz ezer forint summához két ezer forintot számlálván és tudván, mind összességel tizenkét ezer forint jó elkelhető folyó plus summában és ha mit eö kegyelmek azon falukban építenének annak is igaz becű szerint való árrában adtuk és zálogosítottuk kegyelmesen.

Bátorságos bizodalommal és bizalmas bátorsággal meghatározván az eö kegyelmek elmejet az felöl, hogy azon fenn megnevezett három falukat eö kegyelmektül, magátul, tudniillik tekintetes Széki Teleki Mihály kedves bátyánk uramtul, az eö kegyelme kedves házastársátul, nemzetes Vér Judith asszonytul, és az eö kegyelmek nagyobbik szerelmes fioktul Iffju Teleki Mihálytul, életekig, sem magunk, sem maradekink, vagy legatariussunk, sem pedig ez hazának következő törvényes fejedelmei sőt akarkiiss az kiket azon dolog illetve most vagy jövendőben illethetne, semmi képpen, az eö kegyelmek holtok után pedig (mellyet Isten sokkára halasszon) az eö kegyelmek oda fellyebb szépen meghatározott, elsőben fiu, azután pedig leány ág maradekjoktul, legatariussoktul különben el nem vesszük s el sem vesszik, hanem le tévén elsőben vagy le tétetvén az oda fel summásann megirt tizenkét ezer forintokat és azon kívül azon falukban magok alkalmatosságára építendő épületeknek igaz becű szerint való árrátis.

Melly dolognak az fellyebb meg irt rendes mod szerint tökéletes valósággal való meg állására és tartására, mind magunkat, két ág maradekinkat legatariussinkat, mind pedig az következő ez haza törvényes fejedelmit, sőt egyebet is akárkiket ha kiket ezen dolog illetve, most vagy jövendőben illethetne, igirjük, kötelezzük és köteleseknek is lenni vallyuk és tartjuk, amint hogy az fellyebb említett Opra, Sztreza Kerczesora s Felső Arpás nevü három falukat minden nével nevezendő, belső és külső haszon vehető helyeivel s jövedelmivel, valamellyek eleitül fogván hozzájuk tartoztanak, vagy rend szerint tartoznának, az ő igaz határiban, fenn megnevezett tekintetes Széki Teleki Mihály kedves bátyánk uramnak és az eö kegyelme kedves házastársának, nemzetes Vér Judith asszonynak és az eö kegyelmek nagyobbik szerelmes fioknak, Iffju Teleki Mihálynak, sőt az eö kegyelmek mind két ág maradekjoknak s legatariussoknak is, ez oda fel szépen meg magyarázott rend és mod szerint mindezekben adgyuk és zálogosítottuk, bátorságosokká és bizonyosokká tévén eö kegyelmeket azon falukban az oda fel meg irt rend és mod szerint és summáson meg határozott summaig való bizodalomban, magunkat pedig, két ág maradekunkat, legatariussinkat, sőt az következő ez nemes Erdély országa törvényes fejedelmit és egyebet is az kiket ezen dolog illetve most, vagy jövendőben illethetne, minden tekintetekben igirjük s kötelezzük és köteleseknek vallyuk és tartjuk, másoknak azokbeli méltó igazságát fenn hagyván, az mi szokott méltóságos pecsétünk s kezünk irásával meg erősítettett levelünk ereje által.

Datum in civitate nostra Alba Iulia, die tertia mensis July, anno millesimo sexcentesimo octuagesimo quarto.

Notă ulterioară: Praemissae hae donationes subscriptae et sigillo communitae ac exhibitae die 27 Septembris anno 1684.

Traducerea:

Anna Bornemisza, principesă a Transilvaniei, stăpâna părților regatului Ungariei și comitissă a secuilor.

Încredințăm memoriei tuturor celor pe care-i privește prin cuprinsul celor de față că și noi, încă de la începuturi, văzând și auzind din cinstitele însemnări, iar din timpul binecuvântat de Dumnezeu al principatului măritului domn, iubitul nostru soț, am și putut trăi fără îndoială, că o marcă osebită a stăpânilor este ca lucrurile să aibă o cumpănă dreaptă cu care cei așezați în cârmuire să aibă în vedere și să socotească fiecăruia cu dreptate meritele, pentru ca celor buni să plătească cu daruri bune și celor potrivnici cu cele rele. Privitor la aceasta, încă de la începuturile principatului măritului domn și iubit soț al nostru, binecuvântate de Dumnezeu, și prin legile acestei biete țări, și noi, prin demnitatea noastră de principesă, ne-am îngrijit cu neobosită sârguință pentru strălucirea și în țara noastră a amintitei mărci a împărățiilor și am ajutat la împărțirea potrivită a fructului convenit al acesteia și am ajutat înalta demnitate a domnului nostru pe măsura legăturii de nedespărțit a noastră, astfel ca să nu dăm motiv celor nemulțumiți. Suntem gata și în continuare, cu ajutorul lui Dumnezeu, după cerințele demnității de principesă, să ne străduim în răspândirea tuturor lucrurilor memorabile ce țin de această slujbă.

În legătură cu aceasta, văzând slujba folositoare a măritului domn Szeki Teleki Mihaly *titulus etc.* unchiul nostru iubit, și nevoile suferite fără odihnă și fără să se plângă în toate situațiile acestei biete țări, atât în cele fericite, cât și în cele nefericite, precum și în stările noastre fericite și nefericite din cauza soartei noastre, legate prin sfânta noastră unire cu măritul nostru domn, cu soarta domniei sale, dar mai cu seamă în campaniile din ultimii trei ani, după mersul și nevoia timpurilor, observând strălucirea osebită, prin dreapta cumpănă, în treburile acestei țări, și crezând cu sfințenie că va dovedi și de acum înainte, pe timpul vieții sale aceeași neumbrită credință față de această țară, față de măriile și principele și față de noi și chiar față de iubitul nostru fiu, ne-a plăcut, cu încuviințarea iubitului nostru soț, măritul principe, să răsplătim în mod convenit meritul domniei sale.

Drept aceea, am dat și am zălogit trei sate Oprea Cârțișoara, Streza Cârțișoara și Arpașu de Sus, aflătoare în comitatul Alba, în Țara Făgărașului, și ținând de cetatea Făgărașului, cu toate locurile aducătoare de venit, interioare și exterioare, cu orice nume s-ar numi și cu toate veniturile care țin de ele sau trebuie să țină de drept, în vechile lor hotare, și pe care domnia sa le ține în pace de mai multă vreme din milostenia noastră în preț de zece mii de florini, având în vedere binecunoscuta lor mărime, strălucitului domn Szeki Teleki Mihaly, iubitul nostru unchi, soției domniei sale, nobila doamnă Judith Ver, și iubitului fiu mai mare al domniilor lor, Mihail Teleki junior, pe timpul vieții lor fără drept de răscumpărare, iar pe timpul fiilor în viață sau al celor care, din mila domnului, vor fi coborâtori din numitul nostru unchi, ori după stingerea sau dispariția ramurii bărbătești, ramurii femeiești, în viață sau care va fi, a urmașilor și legatarilor, menținând dreptul liber de testamentare a iubitului nostru unchi pentru cele trei sate, adăugându-se la suma de zece mii de florini încă două mii de florini, deci în total în suma de douăsprezece mii de florini, și prețul clădirilor cinstite prețuite pe care domniile lor le vor face în satele amintite.

Asigurând cugetele lor despre aceasta cu sigură încredințare și încredințată siguranță că cele trei sate amintite nu le vom răscumpăra de la domniile lor, adică de

la măritul domn Szeki Teleki Mihaly, de la iubita sa soție, doamna Judith Ver, și de la iubitul lor fiu mai mare, Mihail Teleki, pe timpul vieții lor, nici noi, nici urmașii noștri sau legatarii noștri, nici urmașii principii legitimi ai acestei țări, și nici chiar oricare alții pe care acest lucru i-ar putea privi acum sau în viitor, iar după moartea lor (pe care Dumnezeu să o amâne cât de mult), de la urmașii lor așa cum s-a stabilit mai sus în mod limpede, mai întâi de la ramura bărbătească, apoi de la cea femeiască și de la legatari, nu altfel decât după ce depunem sau facem să fie depusă suma sus-scrisă de douăsprezece mii de florini și prețul cinstit stabilit al clădirilor pe care le-au ridicat în folosul lor în satele amintite.

Pentru păstrarea și menținerea perfect adevărată a lucrurilor scrise mai sus după bună rânduială, promitem, ne obligăm și obligăm atât pe noi înșine, pe urmașii noștri din ambele ramuri și pe legatari, cât și pe principii legitimi ai acestei țări care vor urma, și chiar pe cei pe care acest lucru i-ar privi sau ar putea să-i privească în viitor, și-i declarăm obligați în privința satelor Oprea Cârțișoara, Streza Cârțișoara și Arpașu de Sus, cu toate locurile aducătoare de venit, interioare și exterioare, și cu toate veniturile, care au aparținut de la început de ele, sau aparțin de drept, în adevăratele lor hotare, dăm și zălogim sus-numitului iubit unchi al nostru Szeki Teleki Mihaly, iubitei soții a domniei sale, nobila doamnă Ver Judith, și iubitului fiu mai mare al domniilor lor, Mihail Teleki junior, și chiar urmașilor de ambele ramuri ale domniilor lor și legatarilor, după cum s-a rânduit în chip limpede mai sus, făcându-i încredințați și asigurați pe domniile lor în privința încredințării din satele acelea în suma stabilită după rânduială, iar pe noi ne obligăm și pe urmașii noștri și pe legatari și pe principii legitimi ai acestei țări a Transilvaniei care vor urma și pe alții pe care i-ar privi sau i-ar putea privi în viitor, îi facem și-i ținem obligați, păstrând drepturile legitime ale altora, prin puterea scrisorii noastre întărită cu pecetea noastră uzuală și cu semnătura mâinii noastre.

Data în orașul nostru Alba Iulia, în ziua a treia a lunii iulie, în anul domnului al o mie șase sute optzeci și patru.

5. 1689 mai 10 – Făgăraș

Principele Mihail Apafi I zălogește jumătatea satului Recea lui Mihail Teleki și familiei sale pentru suma de 3.500 de florini.

Rezumat: **Arhivele Naționale Maghiare, F 140, Gubernium Transilvanicum, K 2, Dominium Fogaras, p. 5.**

Dominus comes Josephus Teleki de Recse dimidietate possessionis

Donationales principis Michaelis Apafi, sub eiusdem ac Francisci Lugasi secretarii subscriptionem, 10 Maii anno 1689 in Fagaras confectas, vigore quarum eadem alias ex collatione principissae dominae Annae Bornemisza ac consensuales regii dicti principis superinde adhibitione, in trium millium florenorum Hungaricalium summa (mille quingenti pro publica necessitate per Joannem Petki de Kiralhalom depositas, alii mille et quingentis supradictis fuisse ex literis donationalibus pro Joannem Petki anno 1675, 13 Junii emanatis inscriptionati per Joannem Pethki de Kiralhalma ac dominam Christianam Haller, consortem suam, Stephanumque filium eorum, tenta et possessa), verum iisdem e viis sublatis jurisdictioni arcis Fogaras ac

consequenter benigne dispositione principalis subjacentes, ab haeredibus et successoribus eorum dictarum trium millium florenorum Hungaricalium summa iisdem deposita ac per eos levata, omni eo jure quo iis praefuisse dignoscebatur Michaeli Teleki ac per eum dominae Juditae Ver consorti eiusque haeredibus et posteritatibus etc. date et vendite per manusque assignata eidem Michaeli Teleki ac per eum dominae Juditae Ver, consorti suae, filiis quoque eorum Michaelis, Ladislao, Josepho, Paulo et Alexandro vite eiusdem cumite irredemptibiliter, haeredibus vero et posteritatibus eiusdem Michaeli Teleki (...) annotatisque eius filiis prius masculini sexus, iis vero deficientes etiam femini utriusque sexus universis ac legatariis legitimisque successoribus praefatis ter mille florenos quingentis florenorum Hungaricalium adaugendis, in summa trium millium et quingentorum florenorum Hungaricalium summa, ac etiam aedificiorum super extruendorum valore superadito, titulo pignoris datae et collatae fuerint.